

آموزش و جامعه پیشگیری از سوء مصرف مواد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مهرد کودک، آغاز شود. در این صورت، کودکان یاد می‌گیرند تا در برابر فشارهای سوق دهنده به سوی مصرف موادمخدر و دیگر نفوذهای مضر مقاومت کنند و برای اتخاذ تصمیم‌های سالم، بدون خطر و مطمئن مجهز باشند.

تعلیم دهندگان این کودکان کم‌سن و به همان میزان مسئولان و معلمان مدارس، نفوذ خوبی بر آن‌ها دارند. تعلیم دهندگان، کودکان و نیازهای آن‌ها را می‌شناسند و می‌توانند به‌طور نیرومند از جانب آن‌ها صحبت کنند. دانش و نفوذ تعلیم دهندگان در ترغیب و جلب حمایت جامعه برای اجرای تلاش‌های پیشگیری از مصرف مواد بسیار مهم و مؤثر است.

درگیر ساختن جامعه نیازمند تعیین شیوه‌های خاصی است که در آن پلیس محلی، رهبران مذهبی، رسانه‌های خبری، آژانس‌های خدمات بهداشتی و اجتماعی، رهبران تجاری و بازرگانان، مسئولان پارک‌ها و مراکز تفریحی، طراحان، برنامه‌ریزان و دیگر رهبران اجتماعی بتوانند با مدارس کار کنند تا در حفظ و دور نگه داشتن کودکان از مواد به آن‌ها

برای پیشگیری از سوء مصرف مواد می‌توان از تمام افراد جامعه به نوعی کمک خواست. در این قسمت اقدام‌های اجتماعی لازم برای پیشگیری از سوء مصرف مواد در کودکان و نوجوانان به تفکیک سن، ذکر می‌شود.

کار با جامعه برای کودکان ۵ تا ۸ سال

کودکان سنین ۵ تا ۸ سال، سرمایه‌ها و مایه مباهات و افتخار اکثر جوامع هستند. آن‌ها امیدوار، سرشار از اشتیاق و تحسین برانگیز به نظر می‌رسند. کودکان کم‌سن پاک و بی‌گناه و در عین حال آسیب‌پذیرند. آن‌ها مشتاق یادگیری هستند و جوامع به‌طور اختصاصی به محافظت آن‌ها از خطرها، علاقمندند. مردم می‌خواهند تا هر زمان که ممکن است و هرچه بیشتر کودکانشان پاک بمانند. کودکان کم‌سن از طریق فیلم‌های سینمایی، تلویزیون، و گاهی اوقات زندگی واقعی، با موادمخدر مواجه می‌شوند. آن‌ها نسبت به مصرف مواد کنجکاوی نشان می‌دهند و به آن توجه می‌کنند.

پس آموزش پیشگیری از موادمخدر باید خیلی زود، یعنی از همان مقطع

کمک کنند.

می‌توان پیشنهاد کرد که خود جوامع به شیوه‌های زیر مشغول فعالیت‌های پیشگیری از مصرف مواد شوند:

- می‌توان یک تکلیف ضربتی یا اتحاد و پیوستگی گروهی و فردی در جامعه ایجاد کرد تا به پیشگیری از مصرف مواد کمک کند.

- می‌توان از تجار محلی و کارکنان دیگر مشاغل خواست تا در زمینه فراهم کردن هزینه‌های مراقبت روزانه کمک کنند (مانند مراقبت و توجه قبل و بعد از مدرسه).

- می‌توان از تجار و کارکنان محلی، گروه‌های شهری و دیگران خواست تا هزینه‌های لازم برای تسهیلات تفریحی را فراهم، یا در این امر یاری کنند، در ضمن می‌توان در زمینه نظارت بر این تسهیلات مشارکت کرد.

- می‌توان مطمئن شد که پیاده‌روها و خیابان‌های اطراف ساختمان مدرسه، مکان‌های امن، و به‌خوبی تعمیر شده باشند (در آن اطراف خرابه وجود نداشته باشد).

- می‌توان تسهیلات تفریحی مدارس را حفظ، نگهداری، بازسازی و زیباسازی کرد (مانند زمین‌های بازی).

- می‌توان بخش‌های خصوصی را به حمایت از (تدارک دیدن) برنامه‌های ویژه، سفرهای کوتاه (اردوها) و تهیه متون درسی موادمخدر و برنامه‌های آموزشی معلمان ترغیب کرد.

- می‌توان روزنامه، تلویزیون و رادیوی محلی را تشویق کرد تا به پوشش اخبار مثبت دربارهٔ کودکان سنین پیش‌دستانی تا پایهٔ سوم بپردازند.

- می‌توان از مسئولان جامعه همانند پلیس، آتش‌نشانی و مسئولان مراکز تفریحی خواست تا برای دانش‌آموزان این مقاطع سنی و در کلاس‌هایشان دربارهٔ اهمیت دور ماندن از موادمخدر صحبت کنند.

- می‌توان با دقت به شناخت و نظارت بزرگسالانی که در حال کار و ارتباط با کودکان کم‌سن هستند، پرداخت.

- می‌توان آموزش بین گروه‌های سنی مختلف یا فعالیت‌هایی را تشویق کرد که از دانش‌آموزان بزرگ‌تر در مقطع ابتدایی، یا حتی شهروندان بزرگ‌تر، استفاده کنند.

کار با جامعه برای کودکان ۹ تا ۱۲ سال

کودکان این سنین به ورزش و دیگر فعالیت‌های سازمان‌یافته علاقمندند. آن‌ها مایل‌اند بتوانند موقعیت‌هایی را برای جامعه فراهم کنند تا شاهد رشد و تغییرشان باشند. از آنجا که این گروه کودکان آزادترند و می‌خواهند بیشتر با دوستانشان باشند و از خانواده‌هایشان دوری کنند، آن‌ها را می‌توان در این مکان‌ها دید: بازار خرید، سینماها، در پارک‌ها و دیگر مکان‌های عمومی.

این گروه سنی تا حدی در مقایسه با جوانان کمی بزرگ‌تر از خودشان سر به زیرتر و حرف گوش‌کن‌تر هستند. بنابراین به‌طور عمومی این‌طور فکر نمی‌شود که مشکلی را برای جامعه ایجاد می‌کنند. با این حال، بزرگسالان با در نظر داشتن مسئلهٔ نفوذ خود و جوانان بزرگ‌تری که دارو مصرف می‌کنند و ایجاد مشکل احتمالی برای نوجوانان کم‌سن‌تر، خواهان نظارت بر این گروه هستند.

جوامع باید از خطرهای مصرف مواد توسط کودکان در این سنین آگاه باشند. با آنکه اکثر کودکان مواد مصرف نمی‌کنند، در برابر امتحان کردن مواد «دروازه‌ای» آسیب‌پذیرند و به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر همسالان،

خواهر و برادران بزرگ‌تر و حتی برخی بزرگسالان قرار می‌گیرند.

کار با جامعه مستلزم تعیین راه‌های خاصی است که در آن برخی منابع مانند پلیس محلی، رسانه‌های خبری، رهبران امور بازرگانی، تاجرین، مسئولان رسمی پارک‌ها و مراکز تفریحی، طراحان و دیگر رهبران جامعه می‌توانند به مدارس پیوسته و در دور نگه‌داشتن کودکان از مواد کمک کنند.

می‌توان پیشنهاد کرد که خود جامعه در تلاش‌های پیشگیرانه از مصرف مواد درگیر شود، برای این منظور می‌توان شیوه‌های ذیل را پیشنهاد داد:

- می‌توان به سازماندهی گروه‌های ایجاد فشار برای انجام وظایف (گروه‌های ضربتی)، که به پیشگیری از مصرف مواد کمک می‌کنند، اقدام کرد.

- می‌توان به هدایت و نظارت بر مراکز محلی فروش محصولات سیگار و تنباکو به وسیلهٔ گروه‌های کوچک (فروشگاه‌ها و دست‌فروشی‌ها) اقدام کرد.

- می‌توان به فراهم کردن امکانات مراقبت روزانه، شامل مراقبت قبل و بعد از مدرسه اقدام کرد.

- می‌توان از مراکز تجاری محلی، کارمندان، گروه‌های شهری و دیگران خواست تا به بودجه‌بندی برنامه‌های بهبود بخشی و درمانی در زمینهٔ مواد کمک کنند.

- باید مطمئن شد که پیاده‌روها و خیابان‌های اطراف ساختمان مدارس سالم، ایمن و تعمیر شده است.

- باید پایه‌گذاری برنامه‌های یاری‌رسانی را تشویق کرد. بدین ترتیب کودکان به هنگام رفتن به مدرسه احساس امنیت می‌کنند.

- اقدام به حفظ و زیباسازی تسهیلات تفریحی مدارس، مانند زمین‌های بازی لازم است.

- می‌توان به تشویق حمایت‌های محلی برای برگزاری برنامه‌های اختصاصی، مسافرت‌های کوتاه (field trips) و تهیه متون از منابع خارجی یا داخلی برای مدارس یا معلمان اقدام کرد.

- می‌توان به تشویق روزنامه‌های محلی، تلویزیونی و رادیویی برای پوشش دادن و انتشار اخبار مثبت دربارهٔ کودکان سنین پایه‌های چهارم دبستان تا اول راهنمایی اقدام کرد.

- می‌توان از رهبران اجتماع به‌عنوان مدل‌های مثبت مانند افسران پلیس، آتش‌نشان‌ها، مسئولان مراکز تفریحی و دیگران خواست که با دانش‌آموزان کلاس‌های چهارم الی اول راهنمایی دربارهٔ اهمیت رها بودن از مواد و احساس خوب بودن، برای کودکان کوچک‌تر صحبت کنند.

- می‌توان فرصت‌هایی را برای کودکان فراهم کرد تا بتوانند به دیگران کمک کنند (مثال: پاک‌کردن برگ‌ها، برف‌روبی، کمک در مراقبت از کودکان کوچک‌تر، نظارت و کمک‌رسانی به همسایه‌های سالمند (سالخوردگان).

- می‌توان به تدارک دیدن حمایت محلی از تیم‌های ورزشی و تحصیلی اقدام کرد.

- می‌توان از فرستادن خبرنگارها برای والدین و رهبران جامعه، به‌منظور اطلاع‌رسانی به آن‌ها دربارهٔ مسائل اجرائی و میزان درگیری و فعالیت جامعه با کودکان این سنین سود برد.

- باید به تقویت منابع قانونی و طرح‌ریزی برنامه‌های منظم برای حمایت

از مسائل جنسی، ماندن در مدرسه و ادامه تحصیل، حفظ سلامت جسمانی، و بنا نهادن فلسفه و سبک زندگی شخصی مواجه‌اند. والدین لازم است به جوانان کمک کنند تا تصمیم‌های مثبت، سالم و مسئولانه اتخاذ کنند. مدیران، مسئولان و معلمان مدارس به‌خوبی روی کلاس نفوذ دارند. آموزگاران، جوانان و نیازهایشان را می‌شناسند و با قدرت می‌توانند از جانب آن‌ها صحبت کنند. دانش و نفوذ معلمان می‌تواند به افراد خواهان دریافت حمایت اجتماعی (در زمینه تلاش‌های مربوط به پیشگیری از مصرف موادمخدر) بسیار سودمند باشد.

درگیر شدن و مداخله جامعه مستلزم تعیین شیوه‌های خاصی است که در آن باید برخی گروه‌ها، ارگان‌ها و نهادها شرکت کنند مانند پلیس محلی، رهبران مذهبی، آژانس‌های خدمات بهداشتی و اجتماعی، رسانه‌های خبری، رهبران یا مسئولان تجاری، تاجران و بازرگانان، کارمندان پارک‌ها و مراکز تفریحی، طراحان و برنامه‌ریزان، و دیگر رهبران اجتماعی که می‌توانند با مدارس همکاری و به آن‌ها کمک کنند که کودکان را از خطر موادمخدر دور کنند.

می‌توان در جهت تلاش‌های مرتبط با پیشگیری از مصرف موادمخدر، به منابع موجود در جامعه پیشنهاد کرد تا به شیوه‌های زیر همکاری کنند: - می‌توان به تشکیل گروه‌های ائتلافی یا تکلیف‌مدار و افرادی که در جامعه جمع می‌شوند تا به پیشگیری از مصرف موادمخدر کمک کنند اقدام کرد.

از کودکان (مانند فروختن تنباکو یا سیگار به کوچک‌ترها؛ ممانعت از دیدن فیلم‌های سینمایی بزرگسالان، عدم فروش مجلات بزرگسالان) اقدام کرد.

- باید به نظارت دقیق روی تمام بزرگسالانی که با کودکان کار می‌کنند، اقدام کرد.

کار با جامعه برای نوجوانان ۱۳ تا ۱۶ سال

تجربه استرس نوجوانی در دانش‌آموزان دوم و سوم راهنمایی در حال آغاز شدن است. آن‌ها می‌خواهند مستقل باشند و به هویت شخصی خود دست یابند. در نتیجه، اغلب به شیوه‌هایی رفتار می‌کنند که از هنجارهای مورد پذیرش جامعه تخلف کنند. به عبارت دیگر، رفتارهایی که بزرگسالان، آن‌ها را نامناسب یا اشتباه می‌دانند، را انجام می‌دهند. به‌خاطر سبک مستقلانه آن‌ها در پوشیدن، انتخاب موسیقی و تمایل به مسافرت با گروه، نوجوان کم‌سن‌تر در برقراری ارتباط با والدین، معلمان و دیگر بزرگسالانی که در اجتماع هستند مشکل دارند. با آنکه نوجوانان این سن تمایل دارند تا هر قدر بیشتر با دوستان و همسالانشان باشند، اما به راهنمایی، نظارت و درک زیاد والدین هم نیازمندند.

جامعه باید در تلاش‌های پیشگیرانه درگیر شود. خطر آسیب‌پذیری در برابر مصرف یا فروش موادمخدر در این سن بیش از هر سن دیگری است. نوجوانان کم‌سن با تصمیم‌گیری‌های مهمی درباره موادمخدر،

افراد، جوانان و نیازهای آنان را می‌شناسند و می‌توانند این نیازها را به‌درستی به جامعه بشناسانند. دانش و نفوذ این افراد در برانگیختن حمایت جامعه و تقویت پیشگیری از اعتیاد مفید است. درگیر کردن جامعه به این معناست که راه‌هایی جهت مشارکت نیروی انتظامی، رهبران مذهبی، دست‌اندرکاران خدمات اجتماعی، متولیان سلامت و بهداشت، اصحاب مطبوعات، تجار و کسبه سایر برنامه‌ریزان و افراد کلیدی یافت شود که دست در دست هم، فرزندان آینده‌ساز جامعه را از مواد دور نگه‌دارند.

مشاوران و معلمان مدارس به روش‌های زیر می‌توانند جامعه را در امر پیشگیری از اعتیاد درگیر کنند:

- ۱- تشکیل گروه‌های یاری کننده پیشگیری از اعتیاد در جامعه
- ۲- درخواست کمک مالی از اقشار مختلف جامعه جهت تأمین امکانات تفریحی و اداره آن‌ها
- ۳- درخواست حمایت مالی از اقشار مختلف برای اجرای برنامه‌های درمانی اعتیاد
- ۴- تأمین امکانات مالی و اجرایی آموزش در زمینه مبارزه با اعتیاد
- ۵- گسترش آموزش در زمینه AIDS و راه‌های پیشگیری از آن
- ۶- تأمین محیط سالم جهت حفظ استقلال و تحرک جوانان
- ۷- تأمین مراقبت‌های بهداشتی جسمی و روان‌شناختی برای جوانان
- ۸- تلاش در جهت کشف و تقویت استعدادها و توانایی‌های جوانان در عرصه‌های هنری، شغلی، علمی، ورزشی و نظایر آن
- ۹- تلاش برای تأمین هزینه تجهیزات، سفرها، آموزش و نظارت بر فعالیت‌هایی که مدارس قادر به اجرای آن‌ها نیستند.
- ۱۰- معرفی و انتشار موفقیت‌ها و فعالیت‌های مثبت جوانان از طریق روزنامه‌ها، رادیو و تلویزیون
- ۱۱- ارتقای نگرش مثبت نسبت به جوانان در جامعه از طرق مختلف
- ۱۲- تلاش در جهت تعیین سیاست‌های قانونی قاطع مبارزه با مصرف، فروش و تولید مواد اعتیادآور و الکل
- ۱۳- تشویق جوانان به مشارکت فعال در برنامه‌های اجتماعی مربوط
- ۱۴- تأکید بر الگو بودن بزرگسالان موفق و فرهیخته برای جوانان
- ۱۵- توجه ویژه به وضعیت شغلی، آموزشی، معیشتی و عملکردی افرادی که با جوانان و برای جوانان کار می‌کنند.
- ۱۶- تشویق جوانان به اتمام دبیرستان و ادامه تحصیل و در صورت لزوم تأمین حمایت مالی در این زمینه
- ۱۷- تأمین فرصت‌های شغلی برای جوانان پس از اتمام تحصیل و نیز در اوقات فراغت تابستانی
- ۱۸- تشویق جوانان به شرکت در فعالیت‌های داوطلبانه اجتماعی (اقدامات امدادگری، پیشاهنگی...)
- ۱۹- تقویت خصایل انسانی در جوانان همچون تلاش و پشتکار جهت کسب موفقیت در زندگی
- ۲۰- کمک به کسب مهارت‌های حرفه‌ای جهت امرار معاش در جوانانی که مایل به ادامه تحصیل نیستند.

منبع: راهنمای پیشگیری از اعتیاد برای رسانه‌های گروهی

- می‌توان از تجار محلی، کارمندان، گروه‌های شهری (محلی) و دیگران خواست تا در فراهم کردن منابع مالی و تسهیلات تفریحی مناسب و نظارت روی آن‌ها کمک کنند.

- باید مطمئن شد پیاده‌روها و خیابان‌های اطراف ساختمان مدارس امن هستند و به‌خوبی تعمیر شده‌اند.

- باید مطمئن شد آموزش مناسب درباره مواد در دسترس است. در ضمن، در صورت نیاز، می‌توان منابع حمایت مالی را فراهم کرد.

- باید از تلاش‌های انجام شده در جهت تدارک دیدن آموزش AIDS حمایت کرد، (شامل جمع‌آوری اطلاعات درباره اینکه ویروس ایدز چگونه منتقل می‌شود).

- باید مطمئن شد کسانی که با جوانان کار می‌کنند، به‌خوبی آموزش دیده‌اند، از لحاظ اخلاقی مناسب‌اند، و الگوهای مثبت و سالم محسوب می‌شوند.

- باید موقعیت‌هایی را برای کار با دیگران و به شیوه‌های سودمند فراهم کرد (مثال‌ها: داوطلب شدن برای بیمارستان‌ها، مهدکودک‌ها، اردوها).

- باید موقعیت‌هایی را برای مطالعه آکادمیک، کار، سرگرمی، یا خدمات اجتماعی در حین دوره تعطیلات تابستانی فراهم کرد.

- باید دست‌آوردها و پیشرفت‌های جوانان و فعالیت‌های مثبت آن‌ها را از طریق رسانه‌های خبری منتشر کرد (تلویزیون، رادیو، روزنامه‌ها).

- می‌توان به بنا نهادن ارزش کار و گسترش آن و این مفهوم که به‌دست آوردن هر چیزی به هر قیمتی غلط است، پرداخت.

- باید بر ارزش تحصیلات تأکید و افراد جوان را تشویق کرد تا در مدرسه باقی بمانند و هر قدر بیشتر که امکان دارد به تحصیلاتشان ادامه دهند.

- باید قوانین و ترتیبات اتخاذ شده برای محافظت و حمایت از جوانان قوانین مربوط به مواد غیرقانونی را تقویت کرده و از آن حمایت کرد. (ممنوعیت فروش تنباکو یا سیگار به افراد کم‌سن).

کار با جامعه برای جوانان ۱۷ تا ۱۹ سال

سال‌های دبیرستان مستلزم رشد و تکامل در ابعاد مختلف است تا نیازها و رفتارهای نوجوانان با بزرگسالان هماهنگ شود. در این دوره، فرصت‌هایی پدید می‌آید تا استقلال شکل گیرد و فرد راه و روش زندگی خود را انتخاب کند. این استقلال برای اخذ تصمیم‌های مهم، تبیین اهداف واضح و تأثیرپذیری از تجربه‌های افراد مختلف ضرورت دارد.

جامعه اغلب از طریق گزارش‌های ورزشی یا شرح موفقیت‌های تحصیلی یا حوادثی نظیر تصادف‌های موتوری از وضعیت نوجوانان مطلع می‌شود. در نگاه جامعه، این گروه سنی اغلب کنترل نشدنی، خودرأی، فاقد پشتکار و عاطل و باطل به‌نظر می‌رسند، اما در سال‌های نهایی دبیرستان به مرور مسئولیت‌پذیر، بالغ، مستقل و بی‌نیاز از حمایت و راهنمایی تلقی می‌شوند؛ در حالی که این حمایت برای نوجوان اهمیت دارد و او نیازمند توجه و علاقه جامعه به خود است.

شدیدترین ضربه‌ها را نگرش‌هایی که معتقد باشند مصرف مواد مخدر در این سن اجتناب‌ناپذیر است، به پیکره شخصیتی نوجوانان وارد می‌آورند. این گروه سنی مسئولیت‌ناپذیر و کنترل نشدنی هستند و نمی‌توان هیچ اقدامی برای آنان انجام داد.

مشاوران و معلمان مدارس، تأثیری فراتر از محدوده کلاس دارند. این